

Kulttuurinen valmentautuminen

Miten voi valmentautua siihen, että kaikki ympärillä muuttuu: ihmiset puhuvat vierasta kieltä, taivaan tähdet eivät ole paikoillaan eikä mikään tunnu tutulta? Miten voi valmentautua jatkuvaan koti-ikävään, elämään, jota ei vielä tunne? Valmentautuminen on hyppy tuntemattomaan ja matka omiin juuriin.

Suomalaisen on hyvä tiedostaa, että kotimaassa asuessaan hän kuuluu väestön enemmistöön, kun taas ulkomailla kuulumme aina vähemmistöön. Enemmistöön on helppo kuulua, sillä se tuottaa yhteiset normit ja arvot. Vaikka Suomi on monikulttuurinen maa, enemmistöön kuuluminen on varjellut meitä todelliselta kohtaamiselta toisten kulttuurien kanssa.

Kehitysmaihin lähtöön valmentautuessa olisi tärkeä oppia tuntemaan omat juurensa, oma kulttuuritaustansa ja henkilöhistoriansa. Näistä asioista kannattaa keskustella myös muiden ulkomaille lähtevien kanssa. Millaista kulttuuria edustaa suomalaisuus, mitä se merkitsi vanhemmilleni, mitä minulle? Mitä me suomalaiset arvostamme ja miten käyttäydymme, onko heimoajattelulla meille merkitystä? Millaisia ennakkoluuloja tunnemme toisiamme kohtaan? On helpompi ymmärtää toisen kulttuurin arvoja, kulttuuria ja tapoja, kun on tunnistanut omansa.

Miksi sitten on tärkeää tunnistaa oma taustansa? Sopeutuminen vieraaseen kulttuuriin vaatii sisäistä työskentelyä, jotta ei joudu sen kanssa jatkuvasti ristiriitoihin tai arvota sitä huonoksi. Erilaisuutta on helpompi ymmärtää, kun tuntee oman taustansa. Valmistautumisesta huolimatta lähtijä voi joutua kohdemaassa kulttuurishokkiin. Se voi näkyä tunteiden ailahteluna ihastuksesta kiukkuun, ärtyisyytenä ja väsymyksenä.

Ulkomaille ei pidä lähteä itseään pakoon, vaan on kyettävä näkemään oma sosiaalinen taustansa ja persoonallisuutensa, sen heikkoudet ja vahvuudet. On paljon ulkomaantyöntekijöitä, jotka eivät ole pitkänkään palvelun aikana kohdanneet ympäröivää maailmaa. Esteenä on ollut vuorovaikutuksen heikkous ja kykenemättömyys liittyä ihmisiin. Yhteisöllisissä kulttuureissa nämä ristiriidat kärjistyvät. Ongelmat projisoidaan helposti ulkoiseen maailmaan, mikä vaikeuttaa työntekoa ja yhteistyötä muiden ihmisten kanssa.

Kulttuuriseen valmentautumiseen kuuluu myös tietotaito siitä maasta, johon on lähdössä. Maan historiaan, poliittisiin oloihin, uskonnolliseen taustaan, tapakulttuuriin ja kieleen on syytä tutustua etukäteen. Kaikki tämä edistää sopeutumista ja auttaa hyödyntämään ammattitaitoaan vieraan kulttuurin keskellä.

Vähintäänkin tervehtiminen kannattaa opetella paikallisella kielellä. Kieli on aina avain kulttuuriin. Tarpeellisen kulttuurisen ”työkalupakin” voi työstää lähettävän organisaation kanssa sen mukaan, miten tärkeää kulttuuriosaaminen on työn onnistumiselle. Maahan saavuttuaan kannattaa etsiä avukseen vaikkapa naapuri tai kollega, joka auttaa tutustumaan ja sopeutumaan paikalliseen elämään.

Ulkomaille lähtijä tekee myös luopumistyötä. Lähtemisestä pitää puhua perheen ja muiden läheisten ihmisten ja selvittää siihen mahdollisesti liittyvät huolen ja pelon aiheet. Jo lähtiessä on kannattaa myös valmistautua paluuseen ja huolehtia siitä, että yhteydet läheisiin ihmisiin säilyvät tiiviinä myös poissaolon aikana. Mitä useampi perheenjäsenistä ja ystävistä pääsee käymään kohdemaassa, sitä parempi kaikkien kannalta. Näin syntyy yhteisiä muistoja ja kokemuksia, jotka helpottavat erossa oloa ja auttavat palaajaa aikanaan uudelleen kotimaan oloihin sopeutumisessa.

Mari Pöntinen
Vastaava kouluttaja
Koulutuspalvelut, Suomen Lähetysseura